YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

20 päivänä tammikuuta 2005 *

Asiassa C-302/02,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Oberster Gerichtshof (Itävalta) on esittänyt 11.7.2002 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 26.8.2002, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa, jonka on pannut vireille

Nils Laurin Effing,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. Jann sekä tuomarit A. Rosas, K. Lenaerts, S. von Bahr ja K. Schiemann (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: J. Kokott,
kirjaaja: R. Grass,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman suullista käsittelyä,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Itävallan hallitus, asiamiehenään E. Riedl,

— Saksan hallitus, asiamiehinään W.-D. Plessing ja A. Tiemann,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään H. Michard ja H. Kreppel,

kuultuaan julkisasiamiehen 25.5.2004 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee EY 12 artiklan ja sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun

neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna 5.6.2001 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1386/2001 (EYVL L 187, s. 1; jäljempänä asetus N:o 1408/71), 3 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, joka on pantu vireille alaikäisen lapsen Nils Laurin Effingin nimissä ja joka koskee asianomaisen oikeutta elatusapuennakon säilyttämiseen.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

Asetus N:o 1408/71

3 Asetuksen N:o 1408/71 tarkoituksena on henkilöiden vapaan liikkuvuuden yhteydessä sovittaa yhteen jäsenvaltioiden sosiaaliturvalainsäädännöt EY 42 artiklan tavoitteiden mukaisesti.

4 Tämän asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Tätä asetusta sovelletaan palkattuihin työntekijöihin tai itsenäisiin ammatinharjoittajiin, jotka ovat tai ovat olleet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön

alaisia ja jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia tai jotka ovat valtiottomia henkilöitä tai pakolaisia, jotka asuvat jäsenvaltion alueella, sekä heidän perheenjäseniinsä ja jälkeenjääneisiinsä."

5 Asetuksen N:o 1408/71 3 artiklan 1 kohdassa, joka koskee yhdenvertaista kohtelua, säädetään seuraavaa:

"1. Jollei tämän asetuksen erityisistä säännöksistä muuta johdu, jäsenvaltion alueella asuvat henkilöt, joihin tätä asetusta sovelletaan, ovat jäsenvaltion lainsäädännön mukaan samojen velvoitteiden alaisia ja nauttivat samoja etuja kuin tämän valtion kansalaiset.

6 Saman asetuksen 4 artiklan, jossa määritellään tämän asetuksen aineellinen soveltamisala, 1 kohdan h alakohdassa täsmennetään seuraavaa:

"Tätä asetusta sovelletaan kaikkeen lainsäädäntöön, joka koskee seuraavia sosiaaliturvan aloja:

— —

h) perhe-etuuksia."

7 Sovellettavasta lainsäädännöstä säädetään asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdassa seuraavaa:

"Jollei 14–17 artiklasta muuta johdu:

a) jäsenvaltion alueella työskentelevä henkilö on tämän valtion lainsäädännön alainen, vaikka hän asuu toisen jäsenvaltion alueella ja vaikka hänen työnantajanaan toimivan yrityksen tai yksityisen henkilön kotipaikka on toisen jäsenvaltion alueella;

b) jäsenvaltion alueella itsenäisenä ammatinharjoittajana toimiva henkilö on tämän jäsenvaltion lainsäädännön alainen, vaikka hän asuu toisen jäsenvaltion alueella;

— —

f) henkilö, johon jäsenvaltion lainsäädäntöä lakataan soveltamasta ilman, että toisen jäsenvaltion lainsäädäntö tulee sovellettavaksi häneen jonkin tämän kohdan edellä olevassa alakohdassa säädetyn säännön mukaisesti taikka jonkin 14–17 artiklassa säädetyn poikkeuksen tai erityissäännöksen perusteella, kuuluu sen jäsenvaltion lainsäädännön piiriin, jonka alueella hän asuu, yksinomaan tämän lainsäädännön määräysten mukaisesti."

8 Asetuksen N:o 1408/71 73 artiklassa, jonka otsikkona on "Palkatut työntekijät tai itsenäiset ammatinharjoittajat, joiden perheenjäsenet asuvat muussa jäsenvaltiossa kuin toimivaltaisessa valtiossa", säädetään seuraavaa:

"Palkatulla työntekijällä tai itsenäisellä ammatinharjoittajalla, johon sovelletaan jäsenvaltion lainsäädäntöä, on toisessa jäsenvaltiossa asuvien perheenjäsentensä osalta oikeus perhe-etuuksiin, joista säädetään ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädännössä, niin kuin he asuisivat tässä valtiossa, jollei liitteen VI säännöksistä muuta johdu."

9 Asetuksen N:o 1408/71 74 artiklassa, jonka otsikkona on "Työttömät, joiden perheenjäsenet asuvat muussa jäsenvaltiossa kuin toimivaltaisessa valtiossa", säädetään seuraavaa:

"Työttömällä, joka oli aiemmin palkattu työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja ja joka saa työttömyysetuuksia jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, on toisessa jäsenvaltiossa asuvien perheenjäsentensä osalta oikeus perhe-etuuksiin, joista säädetään ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädännössä, niin kuin he asuisivat tässä valtiossa, jollei liitteen VI säännöksistä muuta johdu."

Kansallinen lainsäädäntö

10 Vuonna 1985 annetussa Österreichisches Bundesgesetz über die Gewährung von Vorschüssen auf den Unterhalt von Kindernissä (Unterhaltsvorschussgesetz) (Itävallan liittovaltion laki lasten elatukseen myönnettävistä ennakoista, BGBl. I 1985, nro 451; jäljempänä UVG) säädetään valtion myöntämästä elatusapuennakosta.

11 UVG:n 3 §:n mukaan tällaisen ennakon myöntämisen edellytyksenä on lähtökohtaisesti se, että valtion alueella on olemassa täytäntöönpanoperuste. UVG:n 4 §:ssä säädetään kuitenkin, että tietyin edellytyksin ennakkoa voidaan myöntää, vaikka täytäntöönpanon onnistuminen on epätodennäköistä tai vaikka oikeutta elatusapuun ei ole vahvistettu. UVG:n 4 §:n 3 kohdan mukaan ennakkoa myönnetään myös,

"kun elatusvelvollinen määrätään rikosoikeudenkäynnissä annetun tuomion perustella suorittamaan yli yhden kuukauden pituista vapausrangaistusta Itävallassa ja hän ei tämän vuoksi voi täyttää elatusvelvollisuuttaan".

Yleissopimus tuomittujen siirtämisestä

12 Tuomittujen siirtämistä koskevan yleissopimuksen, joka avattiin allekirjoituksia varten 21.3.1983 Strasbourgissa (jäljempänä yleissopimus) ja johon liitettiin Itävallan tasavallan selitykset (BGBl. I 1986, nro 524), sekä Auslieferungs- und Rechtshilfegesetzin (luovuttamisesta ja oikeusavusta annettu laki, ARGH, BGBl. I 1979, nro 529) 76 §:n mukaan kyseisen sopimuksen sopimuspuolen alueella (tuomiovaltio) tuomittu henkilö voi yleissopimuksen 2 artiklan mukaan pyytää tulla siirretyksi lähtövaltionsa alueelle (täytäntöönpanovaltio) suorittamaan hänelle määrättyä seuraamusta. Tällöin yleissopimuksen 9 artiklan 1 kappaleen b alakohdan nojalla tuomiovaltiossa määrätty seuraamus voidaan muuntaa samasta rikoksesta täytäntöönpanovaltion laissa säädetyksi seuraamukseksi.

13 Yleissopimuksen johdanto-osan mukaan tällaisen siirron tavoite on erityisesti tuomitun saattaminen yhteiskuntakelpoiseksi antamalla rikoksen johdosta vapautensa menettäneille ulkomaalaisille mahdollisuus suorittaa seuraamuksensa omassa sosiaalisessa ympäristössään.

14 Sen jälkeen kun yleissopimus tuli 1.11.1995 voimaan Irlannissa, se sitoo kaikki jäsenvaltioita. Yleissopimus tuli voimaan Itävallassa 1.1.1987 ja Saksassa 1.2.1992 ja myös kymmenen uutta jäsenvaltiota ovat ratifioineet sen.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

15 Pääasiassa valittaja Nils Laurin Effing on riitauttanut Itävallan viranomaisten päätöksen lakkauttaa hänen UVG:n 4 §:n 3 kohdan nojalla saamiensa elatusapuennakkojen maksamisen.

16 Hänen isänsä Ingo Effing on Saksan kansalainen. Ennakkoratkaisupyynnössä esitettyjen tietojen perusteella Ingo Effingin vakituinen asuinpaikka oli Itävallassa, jossa hän oli palkattuna työntekijänä. Tältä osin Itävallan hallitus on kuitenkin täsmentänyt, että hän oli Itävallan sosiaaliturvan piirissä 30.6.2001 asti liikkeenharjoittajana. Nils Laurin Effing puolestaan on Itävallan kansalainen. Hänen äitinsä, jonka luona Itävallassa hän asuu, on määrätty hänen huoltajakseen.

17 Pääasian valittajan isä määrättiin 7.6.2000 tutkintavankeuteen Itävallassa, minkä jälkeen hänet tuomittiin vankeusrangaistukseen. Nils Laurin Effingille myönnettiin tämän jälkeen UVG:n 4 §:n 3 kohdan nojalla 200,43 euron suuruinen elatusapuennakko 1.6.2000 alkaen 31.5.2003 saakka.

18 Nils Laurin Effingin isä alkoi suorittaa hänelle määrättyä vapausrangaistusta Garstenin vankilassa Itävallassa. Hänet siirrettiin 19.12.2001 lähtövaltioonsa Saksaan suorittamaan rangaistuksensa loppuun. Ennakkoratkaisupyynnön mukaan tämä siirto tapahtui yleissopimuksen mukaisesti.

19 Saksan hallituksen toimittamien tietojen mukaan pääasian valittajan isälle Itävallassa määrätty seuraamus muunnettiin yleissopimuksen 9 artiklan 1 kappaleen b alakohdan mukaisesti Saksan lainsäädännön mukaiseksi vankeusrangaistukseksi. Tämä hallitus on myös ilmoittanut, että hän työskenteli vankeusaikanaan vastiketta vastaan vuoden 2002 helmikuusta heinäkuuhun sekä vuoden 2002 syyskuusta vuoden 2003 maaliskuuhun Saksan lainsäädännössä vangeille säädetyn työvelvollisuuden mukaisesti. Tästä palkasta pidätettiin työttömyysvakuutusmaksut ja sairausvakuutusmaksut. Pääasian valittajan isä vapautettiin 3.4.2003.

20 Kun Nils Laurin Effingin isä oli siirretty Saksaan, alioikeus Bezirksgericht Donaustadt (Itävalta) lakkautti 24.1.2002 tekemällään päätöksellä Nils Laurin Effingin saamien elatusapuennakoiden maksamisen joulukuun 2001 lopusta lukien. Tämän tuomioistuimen mukaan ennakoiden maksamisen edellytykset eivät enää täyttyneet sen vuoksi, että pääasian valittajan isä oli vankeudessa ulkomailla.

21 Muutoksenhakutuomioistuimena toiminut Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (Itävalta), johon Nils Laurin Effing oli tehnyt valituksen, pysytti alioikeuden päätöksen. Tämän tuomioistuimen mukaan elatusapuennakon myöntäminen UVG:n 4 §:n 3 kohdan nojalla edellyttää, että henkilö kärsii rangaistustaan Itävallan alueella.

22 Nils Laurin Effing teki tästä päätöksestä Revision-valituksen Oberster Gerichtshofiin, jossa hän on esittänyt, että elatusapuvelvollisen siirtäminen toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevaan rangaistuslaitokseen ei voi johtaa elatusapuennakkojen maksamisen lakkauttamiseen. Hänen mukaansa UVG:n 4 §:n 3 kohdasta seuraa, että Itävallan alueella sijaitseva rangaistuslaitos on rinnastettava yhteisön alueella sijaitseviin rangaistuslaitoksiin.

23 Oberster Gerichtshof puolestaan katsoo, että UVG:n 4 §:n 3 kohtaa on tulkittava siten, että siinä suljetaan elatusapuennakoiden piiristä sellaisten ulkomaan kansalaisten huollettavina olevat jälkeläiset, jotka suorittavat lähtövaltiossaan vapausrangaistusta, johon heidät on tuomittu Itävallassa. Nojautuen UVG:n aiempaan versioon vuonna 1980 tehtyyn muutokseen liittyviin esitöihin kyseinen tuomioistuin toteaa yhtäältä, että alaikäiset, joiden elatusvelvollinen vanhempi on vangittuna, ovat vanhempansa tekemien rikosten viattomia uhreja ja ansaitsevat valtion huolenpidon. Toisaalta tästä johtuva Itävallan valtion velvollisuus eli siitä huolehtiminen, että vangit saavat asianmukaisen palkan tai että he kykenevät muulla tavoin huolehtimaan elatusvelvollisuudestaan, tulisi rajoittaa sellaisiin vankeihin, jotka työskentelevät ja jotka ovat Itävallassa sijaitsevassa rangaistuslaitoksessa.

24 Koska Oberster Gerichtshof katsoi, että UVG:n 4 §:n 3 kohdan tulkitseminen tällä tavoin voisi merkitä kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää ja tämän vuoksi EY 12 artiklan ja asetuksen N:o 1408/71 3 artiklan rikkomista, se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko EY 12 artiklaa ja — — asetuksen (ETY) N:o 1408/71 3 artiklaa tulkittava siten, että niiden kanssa on ristiriidassa sellainen kansallinen lainsäädäntö, jolla yhteisön kansalainen asetetaan elatusapuennakon osalta epäedullisempaan asemaan siinä tapauksessa, että hänen elatusvelvollinen isänsä suorittaa vankeusrangaistusta

kotivaltiossaan (eikä Itävallassa), ja syrjitäänkö siis Itävallassa asuvaa Saksan kansalaisen lasta sen perusteella, ettei hänelle myönnetä elatusapuennakkoa, koska hänen isänsä suorittaa Itävallassa tuomittua vankeusrangaistusta lähtövaltiossaan (eikä Itävallassa)?"

Ennakkoratkaisukysymys

Asetuksen N:o 1408/71 sovellettavuus

25 Ensiksi asetuksen N:o 1408/71 aineellisesta soveltamisalasta on todettava kansallisen tuomioistuimen ja yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneiden osapuolten tavoin, että yhteisöjen tuomioistuimelta on jo pyydetty ratkaisu asetuksen N:o 1408/71 puitteissa UVG:n mukaisten elatusapuennakkojen luokittelusta (asia C-85/99, Offermanns, tuomio 15.3.2001, Kok. 2001, s. I-2261 ja asia C-255/99, Humer, tuomio 5.2.2002, Kok. 2002, s. I-1205).

26 Edellä mainitun asiassa Offermanns annetun tuomion 49 kohdasta ja edellä mainitun asiassa Humer annetun tuomion 33 kohdasta ilmenee, että tällaiset elatusapuennakot ovat asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdan h alakohdassa tarkoitettuja perhe-etuuksia.

27 Käsiteltävänä olevassa tapauksessa riittää siis, kun täsmennetään, että se, että elatusapuennakot on myönnetty UVG:n 4 §:n 3 kohdan nojalla eli sillä perusteella, että valittajan elatusvelvollinen isä kärsii vankeusrangaistusta, eikä UVG:n 3 §:ssä olevan yleissäännöksen nojalla, ei millään tavoin vaikuta kyseisten ennakkojen luokittelemiseen asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdan h alakohdassa tarkoitetuiksi perhe-etuuksiksi. Kyseisen asetuksen 1 artiklan u alakohdan i alakohdan mukaan ilmauksella perhe-etuus tarkoitetaan kaikkia luontois- tai

rahaetuuksia, jotka on tarkoitettu perhekustannuksia varten. Tämän osalta yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että ilmausta "perhekustannuksia varten" on tulkittava siten, että sillä tarkoitetaan erityisesti julkisista varoista annettua avustusta perheen menoihin lasten huollosta (Unterhalt) aiheutuvien kustannusten keventämiseksi (em. asia Offermanns, tuomion 41 kohta).

28 Etuuksien myöntäminen UVG:n 4 §:n 3 kohdan nojalla kuuluu siis myös asetuksen N:o 1408/71 aineelliseen soveltamisalaan.

29 Toiseksi Itävallan hallitus toteaa asetuksen N:o 1408/71 henkilöllisestä soveltamisalasta, että ei voida katsoa, että vanki, joka on siirretty toiseen jäsenvaltioon suorittamaan rangaistustaan, on palkattu työntekijä, joka on käyttänyt EY:n perustamissopimuksessa taattua työntekijöiden liikkumisvapautta.

30 Tältä osin asetuksen N:o 1408/71 2 artiklan 1 kohdassa säädetään, että tätä asetusta sovelletaan palkattuihin työntekijöihin tai itsenäisiin ammatinharjoittajiin, jotka ovat tai ovat olleet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisia, sekä heidän perheenjäseniinsä.

31 Tässä säännöksessä käytetyt palkatun työntekijän ja itsenäisen ammatinharjoittajan käsitteet on määritelty tämän asetuksen 1 artiklan a alakohdassa. Niillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka on vakuutettu jossakin 1 artiklan a alakohdassa mainitussa sosiaaliturvajärjestelmässä tässä säännöksessä mainittujen vakuutustapahtumien varalta ja siinä mainituilla edellytyksillä (asia C-2/89, Kits van Heijningen, tuomio 3.5.1990, Kok. 1990, s. I-1755, 9 kohta ja yhdistetyt asiat C-4/95 ja C-5/95, Stöber ja Piosa Pereira, tuomio 30.1.1997, Kok. 1997, s. I-511, 27 kohta).

32 Tästä seuraa, kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut muun muassa asiassa C-85/96, Martínez Sala, 12.5.1998 antamassaan tuomiossa (Kok. 1998, s. I-2691, 36 kohta), että henkilöä on pidettävä asetuksessa N:o 1408/71 tarkoitettuna työntekijänä tai ammatinharjoittajana sillä perusteella, että hänellä on vaikka vain yhden vakuutustapahtuman varalta joko pakollinen tai vapaaehtoinen vakuutus jossakin asetuksen N:o 1408/7 1 artiklan a alakohdassa mainitussa yleisessä taikka erityisessä sosiaaliturvajärjestelmässä työsuhteen olemassaolosta riippumatta.

33 Näin ollen — ja toisin kuin Itävallan hallitus on esittänyt — Saksan hallitus ja komissio ovat oikein perustein katsoneet, että pääasian valittajan isä on asetuksen N:o 1408/71 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu henkilö, kun otetaan huomioon, että hän kuului työttömyysvakuutuksen piiriin pääosan riidanalaisesta ajanjaksosta eli Saksassa viettämästään vankeusajasta. Lisäksi rajat ylittävä osatekijä ilmenee siinä, että pääasian valittajan isä on Saksan kansalainen, joka on työskennellyt Itävallan tasavallan alueella eli jäsenvaltiossa, jossa hän vankeusaikanaan käytti oikeuttaan tulla siirretyksi rangaistustaan suorittamaan siihen jäsenvaltioon, josta hän on lähtöisin.

Sovellettava lainsäädäntö ja kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän puuttuminen

34 Siltä osin kuin kysymys on sovellettavasta lainsäädännöstä päättämisestä, Itävallan hallitus katsoo, että jos yhteisöjen tuomioistuin päättelisi, että asetusta N:o 1408/71 on lähtökohtaisesti sovellettava vankeihin ja että heitä on pidettävä palkattuina työntekijöinä, oleellisena liittymäkriteerinä tulisi pitää kyseisen palkatun työntekijän työskentelyvaltiota tämän asetuksen 13 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti. Tämä merkitsisi, että vaikka asetus N:o 1408/71 käsiteltävänä olevassa asiassa lähtökohtaisesti olisikin sovellettavissa vankeihin, Itävallan lainsäädännön mukaisia elatusapuennakkoja ei tulisi myöntää sen jälkeen, kun elatusvelvollinen vanki on siirretty toiseen jäsenvaltioon.

35 Tämä hallitus täsmentää lisäksi, että jos tätä liittymäkriteeriä ei voida soveltaa esimerkiksi sen vuoksi, että uudessa rangaistuksen täytäntöönpanovaltiossa ei säädetä vankien työskentelemisestä, asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan f alakohdan nojalla on perustaksi otettava asuinvaltion sosiaaliturvaa koskevat oikeussäännöt. Käsiteltävänä olevassa asiassa tämä merkitsisi, että vaikka asetus N:o 1408/71 olisikin lähtökohtaisesti sovellettavissa vankeihin, Itävallan lainsäädännön mukaisia elatusapuennakoita ei olisi enää myönnettävä sen jälkeen, kun elatusvelvollinen vanki on siirretty toiseen jäsenvaltioon.

36 Sen mukaan asetuksen N:o 1408/71 73 ja 74 artiklasta ilmenee lisäksi, että tämän työntekijän oikeus perhe-etuuksiin ei perustu asianomaisen perheenjäsenen asuinpaikan lainsäädäntöön, vaan toimivaltaisen eli sen jäsenvaltion, jossa työntekijä työskentelee, lainsäädäntöön.

37 Komissio katsoo, että pääasiassa on sovellettava sekä Itävallan että Saksan lainsäädäntöä. Se viittaa tältä osin asetuksen N:o 1408/71 76 artiklaan, joka sisältää ensisijaisuussäännöt perhe-etuuksien päällekkäisyystapauksia varten. Tämä säännös olisi turha, jos lainvalintasääntöjä sovellettaessa pelkästään yhden oikeusjärjestyksen säännöksiä sovellettaisiin aina.

38 Näiltä osin on todettava, että asetuksen N:o 1408/71 II osaston säännökset, joihin 13 artikla kuuluu, muodostavat kattavan ja yhtenäisen lainvalintasääntöjen kokonaisuuden. Näillä säännöksillä pyritään erityisesti estämään useampien kansallisten lainsäädäntöjen samanaikainen soveltaminen ja tästä mahdollisesti aiheutuvat vaikeudet (asia C-275/96, Kuusijärvi, tuomio 11.6.1998, Kok. 1998, s. I-3419, 28 kohta).

39 Sellaiseen työntekijään sovellettava laki, joka on jossakin asetuksen N:o 1408/71 II osaston säännöksissä tarkoitetussa tilanteessa, on ratkaistava näiden säännösten perusteella. Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 37 kohdassa, jonkin toisen oikeusjärjestelmän säännösten ja määräysten soveltaminen ei ole kuitenkaan aina poissuljettua. Kuten komissio on todennut, tällainen tilanne voi syntyä muun muassa silloin, kun aviopuolisot työskentelevät kahdessa eri jäsenvaltiossa, joiden lainsäädännössä kummallekin myönnetään samanlaiset perhe-etuudet (ks. tältä osin asia C-119/91, McMenamin, tuomio 9.12.1992, Kok. 1992, s. I-6393). Käsiteltävänä olevassa tapauksessa on kuitenkin todettava, että yhteisöjen tuomioistuimelle toimitetussa asiakirja-aineistossa ei ole mitään, minkä perusteella voitaisiin päätellä, että pääasian valittaja voisi kuulua asetuksen N:o 1408/71 soveltamisalaan muussa ominaisuudessa kuin isänsä kyseisessä asetuksessa tarkoitettuna perheenjäsenenä.

40 Asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan a alakohta koskee sovellettavan lainsäädännön määrittämistä tilanteessa, jossa asetuksessa N:o 1408/71 tarkoitettu työntekijä työskentelee. Tällaisessa tapauksessa sovelletaan sen valtion lainsäädäntöä, jossa hän työskentelee.

41 Sitä vastoin asetuksen n:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan f alakohta kattaa tilanteet, joissa jäsenvaltion lainsäädäntö lakkaa olemasta sovellettavissa asianomaiseen esimerkiksi sillä perusteella, että hän on lopettanut työskentelyn ilman, että toisen jäsenvaltion lainsäädäntö tulee häneen sovellettavaksi tämän asetuksen 13–17 artiklan sääntöjen nojalla. Tällaisessa tapauksessa asianomaiseen sovelletaan sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, jossa hän asuu.

42 Siltä osin kuin kysymys on asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan a alakohdan tulkinnasta, on totta, että ennen kuin tähän asetukseen sisällytettiin 13 artiklan 2 kohdan f alakohta, kyseistä säännöstä tulkittiin siten, että työntekijä, joka on lopettanut työnteon tietyssä jäsenvaltiossa ja joka on siirtynyt toiseen jäsenvaltioon mutta ei työskentele siellä, sovelletaan edelleen sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, jossa hän viimeksi työskenteli, riippumatta siitä, milloin kyseinen työskentely lopetettiin

tai työsuhde päättyi (asia 302/84, Ten Holder, tuomio 12.6.1986, Kok. 1986, s. 1821, 15 kohta), ellei tämä lopettaminen sitten ole pysyvää (ks. asia C-140/88, Noij, tuomio 21.2.1991, Kok. 1991, s. I-387, 9 ja 10 kohta ja asia C-215/90, Twomey, tuomio 10.3.1992, Kok. 1992, s. I-1823, 10 kohta).

43 Asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan f alakohta, joka lisättiin asetukseen N:o 1408/71 edellä mainitun asiassa Ten Holder annetun tuomion jälkeen, merkitsee, että sekä tilapäinen että pysyvä työskentelyn lopettaminen saattaa asianomaisen henkilön tämän 13 artiklan 2 kohdan a alakohdan soveltamisalan ulkopuolelle. Kyseistä 13 artiklan 2 kohdan f alakohtaa sovelletaan siis erityisesti henkilöön, joka on lopettanut työnteon jossakin jäsenvaltiossa ja muuttanut asumaan toiseen jäsenvaltioon (ks. em. asia Kuusijärvi, tuomion 39–42 ja 50 kohta).

44 Näistä täsmennyksistä seuraa, että pääasian kaltaisissa olosuhteissa, joissa vanki, joka on lopettanut työnteon jäsenvaltiossa, jossa hän on alkanut suorittaa vankeusrangaistustaan ja joka on pyynnöstään siirretty tässä jäsenvaltiossa sijaitsevasta rangaistuslaitoksesta lähtövaltiossaan sijaitsevaan rangaistuslaitokseen suorittamaan jäljellä olevia 15 rangaistuskuukauttaan, asianomaiseen asetuksen N:o 1408/71 13 artiklaan sisältyvien lainvalintasääntöjen nojalla sovellettava lainsäädäntö ei ole sen jäsenvaltion lainsäädäntö, josta hänet on siirretty.

45 Näissä olosuhteissa sovellettava lainsäädäntö voi olla vain sen jäsenvaltion lainsäädäntö, jossa asianomainen suorittaa rangaistuksensa loppuun. Yksin tämä toteamus riittää pääasian ratkaisemiseksi ilman, että olisi tarpeen tutkia, onko Saksan lainsäädäntö käsiteltävänä olevassa tapauksessa sovellettavissa asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan f alakohdan nojalla asianomaisen asuinvaltion lainsäädäntönä, vai, kun otetaan huomioon Saksan hallituksen huomautuksiin sisältyvät täsmennykset, kyseisen asetuksen 13 artiklan 2 kohdan a alakohdan nojalla sen jäsenvaltion lainsäädäntönä, jossa asianomainen on työskennellyt.

46 Lisäksi on syytä todeta, että tämän asetuksen 73 ja 74 artiklan mukaan työntekijällä, johon sovelletaan jonkin jäsenvaltion lainsäädäntöä (tai työttömällä työntekijällä, joka saa jäsenvaltion lainsäädäntöön perustuvia työttömyysetuuksia), on toisessa jäsenvaltiossa asuvien perheenjäsentensä osalta oikeus perhe-etuuksiin, joista säädetään ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädännössä (ks. tältä osin erityisesti em. asia Kuusijärvi, tuomion 68 kohta).

47 Tästä seuraa, että asetusta N:o 1408/71 ei pidä tulkita siten, että sen kanssa olisi ristiriidassa se, että jonkin jäsenvaltion lainsäädännössä asetettaisiin pääasian kaltaisissa olosuhteissa edellytykseksi sille, että tässä valtiossa työnteon lopettaneen henkilön perheenjäsenille myönnetään perhe-etuuksia, se, että henkilö asuu edelleen tässä valtiossa (ks. vastaavasti em. asia Kuusijärvi, tuomion 50 ja 51 kohta).

48 Erityisesti tämän asetuksen 3 artiklan osalta on muistettava, että tässä säännöksessä kielletään kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä tilanteessa, jossa henkilöt, joihin kyseisen asetuksen säännöksiä sovelletaan, nauttivat jäsenvaltion lainsäädännön mukaisia etuja, "jollei tämän asetuksen erityisistä säännöksistä muuta johdu". Kuten edellä on osoitettu, asetuksen N:o 1408/71 13 ja 73 artiklasta johtuu, että pääasian kaltaisissa olosuhteissa, joissa pääasian valittajan isä on lopettanut työskentelyn Itävallassa eikä enää asu siellä, perhe-etuuksien myöntäminen pääasian kantajalle kuuluu Saksan lainsäädännön alaan.

49 Samoista syistä on katsottava, että pääasian kaltaisissa olosuhteissa EY 12 artikla, johon ennakkoratkaisukysymyksessä viitataan myös siinä suhteessa, että pääasian valittajan isä on Saksan kansalainen, ei myöskään estä sellaisen lainsäädännön soveltamista, jossa kuten UVG:ssä — asetetaan edellytykseksi sille, että vangin perheenjäsenille myönnetään perhe-etuuksia, se, että vankeus suoritetaan sen alueella.

50 Tältä osin on muistutettava, että EY 12 artiklan 1 kohdan mukaan kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä tämän sopimuksen soveltamisalalla, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän sopimuksen erityismääräysten soveltamista. Tämä sääntö on työntekijöiden osalta toteutettu EY 39–EY 42 artiklassa ja yhteisöjen toimielinten näiden määräysten perusteella antamissa säädöksissä, muun muassa asetuksessa N:o 1408/71. Tämän asetuksen 3 artiklan tavoitteena on varmistaa kansalaisuudesta riippumatta yhdenvertaisuus sosiaaliturvan alalla EY 39 artiklan mukaisesti niiden työntekijöiden hyväksi, joihin asetusta sovelletaan (asia 1/78, Kenny, tuomio 28.6.1978, Kok. 1978, s. 1489, Kok. Ep. IV, s. 137, 9 ja 11 kohta).

51 Lisäksi vaikka EY 12 artiklalla ja asetuksen N:o 1408/71 3 artiklalla pyritään siis poistamaan yhden ja saman jäsenvaltion lainsäädännöstä tai hallinnollisesta käytännöstä mahdollisesti aiheutuva syrjintä, näillä artikloilla ei voi olla sellaista vaikutusta, että niillä kiellettäisiin sellaiset kohtelun eroavaisuudet, jotka mahdollisesti johtuvat sellaisten perhe-etuuksia koskevien eri kansallisten lainsäädäntöjen eroista, jotka ovat asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohtaan sisältyvien kaltaisten lainvalintasääntöjen nojalla sovellettavissa.

52 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että esitettyyn kysymykseen on vastattava, että pääasian kaltaisissa olosuhteissa, joissa asetuksen N:o 1408/71 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu työntekijä on pyynnöstään siirretty vankina suorittamaan rangaistuksensa loppuun siihen jäsenvaltioon, josta hän on lähtöisin, tämän jäsenvaltion lainsäädäntö on perhe-etuuksien alalla ja kyseisen asetuksen 13 artiklan 2 kohdan säännösten mukaisesti sovellettava lainsäädäntö. Kyseisen asetuksen säännökset ja erityisesti sen 3 artikla ja EY 12 artikla eivät ole esteenä sille, että tällaisessa tilanteessa jäsenvaltion lainsäädännössä asetetaan edellytykseksi sille, että tällaisen yhteisön kansalaisen perheenjäsenelle myönnetään UVG:ssä säädetyn kaltaisia perhe-etuuksia, se, että kyseinen kansalainen suorittaa edelleen vankeusrangaistustaan tämän jäsenvaltion alueella.

Oikeudenkäyntikulut

53 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Pääasian kaltaisissa olosuhteissa, joissa sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna 5.6.2001 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1386/2001, 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu työntekijä, joka on pyynnöstään siirretty vankina suorittamaan rangaistuksensa loppuun siihen jäsenvaltioon, josta hän on lähtöisin, tämän jäsenvaltion lainsäädäntö on perheetuuksien alalla ja kyseisen asetuksen 13 artiklan 2 kohdan säännösten mukaisesti sovellettava lainsäädäntö. Kyseisen asetuksen säännökset ja erityisesti sen 3 artikla ja EY 12 artikla eivät ole esteenä sille, että tällaisessa tilanteessa jäsenvaltion lainsäädännössä asetetaan edellytykseksi sille, että tällaisen yhteisön kansalaisen perheenjäsenelle myönnetään Itävallan laissa Bundesgesetz über die Gewährung von Vorschüssen auf den Unterhalt von Kindernissä (Unterhaltsvorschussgesetz) (Itävallan liittovaltion laki lasten elatukseen tarkoitettujen elatusapuennakoiden myöntämisestä) säädetyn kaltaisia perhe-etuuksia, se, että kyseinen kansalainen suorittaa edelleen vankeusrangaistustaan tämän jäsenvaltion alueella.

Allekirjoitukset